

Muzeum Warszawy | scenariusz lekcji muzealnej „Patriotyzm. Jak o nim rozmawiać?”

„Patriotyzm. Jak o nim rozmawiać?” – lekcja muzealna do samodzielnej realizacji przez nauczycielkę/nauczyciela, odbywa się w Muzeum Warszawy.

Godziny otwarcia i ceny biletów wejścia do muzeum oraz dzień darmowego wejścia można sprawdzić na stronie: www.muzeumwarszawy.pl. Prosimy o uprzedzenie pracowników Muzeum o planowanych zajęciach poprzez telefon lub maila do Działu Edukacji: edukacja@muzeumwarszawy.pl, tel: 22 277 43 78

Lekcja powstała na potrzeby i podczas EduAkcji 2023, we współpracy z uczestniczącymi w nim nauczycielkami i nauczycielami. Zawiera wszelkie materiały do jej samodzielnego przeprowadzenia w ramach programu edukacyjnego.

Ogólna informacja na temat lekcji:

Edukacja patriotyczna jest częścią programu szkolnego, ale przekazanie uczniom czym jest patriotyzm to niełatwa sprawa. Czy to bohaterstwo w walce i gotowość śmierci za ojczyznę? A może wrażliwość społeczna, działalność na rzecz wspólnoty, poczucie przynależności? Niektórzy widzą patriotyzm w skrupulatnym płaceniu podatków i dbaniu o środowisko. Inni organizują huczne marsze. Zapraszamy do dyskusji czym patriotyzm jest dla każdego z nas i czy jest nam dzisiaj potrzebny. Postaramy się odrzucić schematy i stereotypy. Uruchomimy wrażliwość i uważność, aby mówić o patriotyzmie w prosty sposób, obedrzeć z patosu. Jak zachęcić uczniów do samodzielnego myślenia? Jak sprawić, aby stali się świadomymi obywatelkami i obywatelami?

Autorka scenariusza: Monika Ciosek, we współpracy z nauczycielkami i nauczycielami uczestniczącymi w warsztatach

Grupa wiekowa: kl. 7-8 SP, szkoła ponadpodstawowa

Czas trwania: 90 minut

Dostępność: Muzeum Warszawy udostępnia piwnice i dwa pierwsze piętra dla osób z niepełnosprawnością ruchową. Karta pracy dla grupy 1 obejmuje gabinety I p i II p. dostępne windą. Zajęcia można zorganizować w taki sposób, aby uczestnicy o specjalnych potrzebach zrealizowali swoje zadania, w dostępnych przestrzeniach.

Cele:

- Uczeń/uczennica rozróżnia pojęcia: patriotyzm, nacjonalizm, szowinizm.

- Uczeń/uczennica rozumie kulturowe uwarunkowania wyrażania (niewyrażania) uczuć patriotycznych.
- Uczeń/uczennica poznaje różnorodne sposoby wyrażania przywiązania do polskości w różnych okresach historycznych (XIX, XX wiek).
- Uczeń/uczennica umie odnieść sytuacje historyczne do współczesnych wyzwań i potrzeb i ocenić ich aktualność.

Potrzebne materiały:

- Karty pracy - 4 grupy (Załącznik nr 1)
- Zdjęcia do rozmowy wstępnej (propozycje zdjęć w dalszej części scenariusza)
- Cytaty do zadania 2 (Załącznik nr 2, Załącznik nr 3 z rozwiązaniem)

Przebieg lekcji

1. Wstęp

(Faza wstępna zajęć może odbyć się jeszcze na zajęciach w szkole; można również ją pominąć jeśli podobne zagadnienia pojawiały się na innych lekcjach)

DZIAŁANIE:

Pokaz wybranych przez prowadzącego zdjęć pokazujących różne oblicza patriotyzmu.

Proponujemy skorzystanie z następujących, dostępnych w Internecie fotografii:

- Zdjęcie wiszących razem flag Hiszpanii i Katalonii
- Parada Pułaskiego w USA
- Narodowe Święto Tańca w Estonii („Tantsupidu 2023”)
- Zdjęcie warszawskiego muralu poświęconego Marii Skłodowskiej – Curie „Urodziłam się w Warszawie”
- Pies Patron („Пес Патрон”)
- Biżuteria patriotyczna
- Tabliczka „Sprzątaj po swoim psie”

Można oczywiście wykorzystać również inne fotografie, wybrane zgodnie z zainteresowaniami prowadzącej/ prowadzącego i potrzebami klasy.

WARTO ZWRÓCIĆ UWAGĘ:

Pokazanie fotografii ma być pretekstem do rozmowy o różnych formach i przejawach patriotyzmu w kulturze. Proponujemy żeby uczniowie najpierw zgadywali gdzie zostało wykonane zdjęcie i do czego się odnosi. Następnie do każdego zdjęcia należy dodać krótkie wyjaśnienie. Zdjęcia powinny wprowadzić refleksję, że przejawy patriotyzmu mogą być bardzo różne zależnie od kontekstu historycznego i aktualnej sytuacji danej społeczności.

Zakończeniem powinno być wprowadzenie rozróżnienia między pojęciami: patriotyzm, nacjonalizm, szowinizm. Proponujemy zapoznanie się z definicjami PWN.

2. Rozpoznawanie cytatów

To zadanie możemy przeprowadzić z uczniami już w Muzeum Warszawy. Proponujemy wykorzystanie przestrzeni w Sali Fangora bądź szufladery w Gabinecie Widoków Warszawy.

DZIAŁANIE:

Cytaty wydrukowane na pakach papieru rozmieszczamy w „rozsypance” i proponujemy żeby uczniowie:

- wariant łatwiejszy: odnaleźli cytaty polskie (są 3)
- wariant trudniejszy (dla klas starszych): żeby ułożyli cytaty w kolejności chronologicznej

WARTO ZWRÓCIĆ UWAGĘ:

Uczniowie zgadują. Zapewne uda się ich zaskoczyć, np. cytatem „Słodko i zaszczytnie jest umierać za ojczyznę” większość osób przypisuje polskiemu autorowi. Również układanie w kolejności chronologicznej powinno przynieść pewne zaskoczenia. Zabawa ma prowadzić do refleksji, że pewne utarte zdania „patriotyczne” są znacznie dawniejsze niż nam się wydaje. Są wpisane w edukację od pokoleń i dlatego pewne kalki myślowe powtarza większość społeczeństwa. Często, odarte z kontekstu historycznego, zatraciły też one swoje właściwe znaczenie, zbanalizowały się i przestały być dla nas aktualne.

(Opcjonalnie, zależnie od potrzeb klasy rozmowa: czy kontekst wojny za naszą wschodnią granicą zmienia nasze rozumienie patriotyzmu? Czy bardziej rozumiałe stają się dla nas niektóre zdania?)

3. Różne oblicza patriotyzmu - Karty pracy - samodzielna praca w grupach na terenie Muzeum.

WARTO ZWRÓCIĆ UWAGĘ:

Wśród cytatów pojawia się także kilka, które przypominają, że w patriotyzmie nie chodzi o to żeby umrzeć za ojczyznę. Warto zwrócić na nie uwagę i zapowiedzieć uczestnikom, że są one dobrym wyjściem do dalszej rozmowy, którą dokończymy po wykonaniu przez nich zadań na KARTACH PRACY.

DZIAŁANIE:

Dzielimy klasę na 4 grupy, rozdajemy karty pracy (jeżeli grupy są duże proponujemy rozdać po dwie karty pracy na grupę). Grupy pracują samodzielnie wykonując zadania na terenie Muzeum.

Warto zwrócić uwagę gdzie znajdują się:

- podpisy obrazów (jest legenda zgodnie z którą musimy poszukać podpisu)
- informacje jakie gabinety są na danym piętrze
- pracownicy na ekspozycji – których można pytać o drogę do poszukiwanego gabinetu, czy ekspozycji

4. Podsumowanie pracy w grupach

DZIAŁANIE: prezentacje grup

Grupy opowiadają o eksponatach, które znaleźli w ramach realizowanych zadań. Po każdej prezentacji prosimy o podsumowanie co łączy obiekty, jaki wspólny tytuł można by im nadać.

Grupa 1 to obiekty związane z walką o niepodległość państwa polskiego, z walką obronną w sytuacji zagrożenia zewnętrznego

Grupa 2 to obiekty-symbole, rodzaj „relikwii”, przedmioty ważne dla posiadaczy ze względu na ich uczucia patriotyczne, na emocjonalny związek z ojczyzną („małą” – Warszawą lub „dużą” – Polską). Są dobrym wyjściem do rozmowy o emocjach towarzyszących pojęciu ojczyzny w czasach kiedy wolność jakiegoś narodu jest zagrożona.

Grupa 3 to obiekty związane z budowaniem niezależności ekonomicznej Polaków pod zaborami, budowaniem własnego dobrobytu, kariery zawodowej, rozwoju, co w zamyśle patriotów związanych z nurtem pracy organicznej miało przełożyć się na wzmocnienie narodu pod zaborami i przygotowanie go do przejęcia odpowiedzialności za kraj w sytuacji niepodległości.

Grupa 4 to obiekty związane ze sztuką patriotyczną: jej kolekcjonowaniem, rozwojem, tworzeniem patriotycznej galanterii. Rycina w zbiorze „Album polski” przedstawiać ma wychowanie w Polsce. Jest to typowe wychowanie sarmackie, bardzo religijno-patriotyczne. Wydaje się, że autor celowo przedstawił scenę przerysowaną, wręcz śmieszną. Można porozmawiać z uczniami, czy ta śmieszność jest dla nich widoczna.

5. Podsumowanie zajęć

Podsumowujemy zajęcia nawiązując do celów jakie chcieliśmy osiągnąć. Rozmawiamy w kręgu.

Pytania pomocnicze: Z czym uczestnicy kończą zajęcia? Jakie refleksje na temat patriotyzmu im towarzyszą? Co ich zaskoczyło? Co wydaje się oczywiste? Jakie mogą być oblicza patriotyzmu. Jak rozróżnić go od szowinizmu i nacjonalizmu? Czy patriotyzm dziś jest dla nas ważny?

6. Załączniki:

Cytaty:

*Cytaty należy wydrukować, wyciąć i złożyć wzdłuż środkowej czarnej linii (tak, żeby autor cytatu był ukryty po drugiej stronie)

Jakże słodko i zaszczytnie jest umrzeć za Ojczyznę

Horacy, Ody III, II 13

Celem wojny nie jest śmierć za ojczyznę, ale sprawienie, aby tamci gnoje umierali za swoją.

gen. G. Patton

Niewiele jest cnót, których Polacy nie posiadają, ale niewiele też jest błędów, których potrafili uniknąć...

Winston Churchill

Ojczyznę kocha się nie dlatego, że wielka, ale dlatego, że własna

Seneka Młodszy

Patriotyzm nie polega na przekrzykiwaniu się kto ojczyznę bardziej kocha. Rzecz w tym, aby po cichu, z zaciętymi zębami, nieco pochylonym karkiem, ale z podniesioną głową żyć w niej i nie uciekać.

A.Kamiński, Kamienie na Szaniec

(...) miłość ojczyzny prawdziwa
Wskazuje drogę...

Wergiliusz, Eneida

A ja chciałbym kochać mój kraj kochając sprawiedliwość. Nie chcę dla niego każdej wielkości ani wielkości krwi i kłamstwa. Chcę, aby żył, dając życie sprawiedliwości.

Albert Camus

Ludzie, których patriotyzm jest uzależniony od historii, dopuszczają do tego, by ze względów patriotycznych tę historię fałszować.

G. K. Chesterton

Patriotyzm nie ma nic wspólnego z konserwatyzmem. Co więcej jest on przeciwieństwem konserwatyzmu, ponieważ oznacza wierność czemuś, co podlega nieustannym przemianom, a mimo to w jakiś mistyczny sposób pozostaje takie samo. Patriotyzm jest pomostem łączącym przeszłość i przyszłość. Żaden prawdziwy rewolucjonista nie był internacjonalistą.

G. Orwell

Pierwej podnieca się uczucia ambicji i dumy narodowej, potem gra się niemi przeciw interesom danego narodu. U nas, gdzie miłość ojczyzny jest szczerą i dużą, chętność uczuć również niemała, a zmysł polityczny rzeczą rzadką, lub nieznaną, tego rodzaju metody prowokacyjne udają się świetnie.

Marek Celt, 1942

W wychowaniu patriotyzmu trzeba zawsze tępić wszelką fanfaronadę, wszelkie popisywanie się w sprawach drugorzędnych i błahych i żądać rzetelnych dowodów pracy dla ojczyzny w życiu codziennym.

Jacek Woroniecki OP

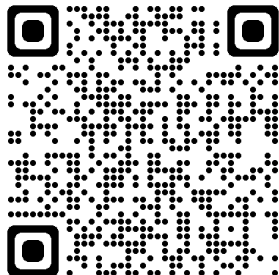
Właściwa kolejność: Wergiliusz, Horacy, Seneka mł., Chersterton, Woroniecki, Churchill, Camus, Celt, Patton, Kamiński, Orwell

Karty pracy :

GRUPA 1

1. Idź do **Gabinetu Portretów**

Wśród męskich wizerunków odnajdź portret kobiety (sygnatura: **MHW 30443**). Zapisz kim była i czym wyjątkowym się odznaczała. Więcej informacji o niej odnajdziesz tu:

IMIĘ I NAZWISKO:

OSIĄGNIĘCIE:

Co było ważnym celem życiowym tej osoby?

2. Rozejrzyj się obok. Odnajdź portret o sygnaturze **MHW 29447**. Kim był ten mężczyzna?

IMIĘ I NAZWISKO:

ZAWÓD:

Dlaczego jego portret wisi w naszym muzeum?

3. Zejdź do **Gabinetu Widoków Warszawy**.

Odnajdź obraz Stanisława Zielińskiego (MHW 274) przedstawiający budynek, z którego dziś zachował się tylko fragment.

Co to za budynek?

Co dziś z niego zostało? Dlaczego to ważne miejsce?

Ciekawostka: w tym budynku mieściła się instytucja, z którą współpracował między innymi japoński dyplomata Yamawaki Masataka. Do zadań tej instytucji należały między innymi: radiowywiad i kryptologia.

Odszyfruj nazwę instytucji za pomocą tablicy Mendelejewa: Bor, Jod, Uran, Tlen-Siarka, Cynk, ~~N~~, Yttrium, Fluor, Tlen, Wolfram.

Co łączy te trzy obiekty?

GRUPA 2

1. Idź do **Gabinetu Syren**. Odnajdź przedmiot

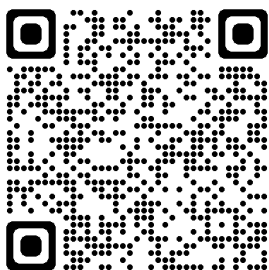
Jak sądzisz, dlaczego ktoś go uratował?

2. Idź do **Gabinetu Relikwii**. Odnajdź pas harcerski (sygn. MHW 704/D)
Do kogo należał?
Kim był właściciel?
Co się z nim stało?

3. Idź do **Gabinetu Opakowań**. Odnajdź przedmiot **MHW 28265/a-b**

Z jego historią zapoznasz się tu:

Co łączy te przedmioty?

Co łączyło ich posiadaczy?

GRUPA 3

1. Idź do Gabinetu Portretów. Odnajdź wizerunek zamysłonej kobiety wiszący skromnie na bocznej ścianie (MHW 21212). Kim była?

Imię i nazwisko:

Zawód:

2. Idź do Gabinetu Brązów. Odnajdź wykonane z brązu popiersie mężczyzny podobnego do tego na portrecie. Był on finansistą i filantropem. Wydawał dzieła Mickiewicza i nakazywał sprzedaż za pół ceny. Nie był etnicznym Polakiem, ale wielu Polaków wiele mu zawdzięcza.

Jak się nazywał?

Odwróć się i na przeciwległej ścianie zobaczy wytwory znanych polskich firm produkujących ekskluzywne przedmioty z brązu. Zapisz nazwę jednej z nich.

3. Idź do **Gabinetu Opakowań**.

Odnajdź puszkę z wzorem ze zdjęcia. **Kto był producentem?**

Firma, która wyprodukowała zawartość opakowania posiadała w dwudziestoleciu międzywojennym dwa samoloty, którymi transportowała towary nawet do Paryża

Co łączy te przedmioty i osoby?

GRUPA 4

1. Idź do **Gabinetu Ludwika Gocla**. Odnajdź „Album Polski” MHW 775-778/LG.
Co widzicie na stronie albumu? Jak jest zatytułowana rycina?

Kim był jego właściciel albumu Ludwik Gocel?

2. Idź do Gabinetu Galanterii Patriotycznej.
Odnajdź bransoletę (MHW 2026/1-2)

Kto mógł ją nosić?

Do czego jest podobna i dlaczego?

3. Idź do **Gabinetu Widoków Warszawy**. Odnajdź obraz **Ulica Wąski Dunaj Nocą** (MHW 17902)

Kto jest autorem?

Jakie inne obrazy znanych europejskich malarzy przypomina ten obraz?

Co łączy te przedmioty?